

METODE DE PREDARE LA LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ ÎN GIMNAZIU: MUNCA INDIVIDUALĂ VS. MUNCA ÎN GRUP I

Ingrid Cezarina-Elena Bărbieru (Ciochină)
PhD. Student, "Lucian Blaga" University of Sibiu

Abstract: This paper aims to present two interesting and challenging methods of organizing didactic activities - individual work and group work – and their role / impact during the Romanian Language and Literature class. Our paper joins the nowadays international educational tendencies, which focus on communication and relationship, as key factors of the intercultural dialogue. Given the fact that all the European strategies target objectives such as: intercultural dialogues, intercultural exchanges, open-mindedness, our paper situates itself in this targeted area, by the interest in encouraging and promoting interactive methods of learning among teachers and students.

Keywords: team work, individual work, language, literature, intercultural dialogue

Unul dintre subiectele de maximă actualitate în ceea ce privește metodică predării, îl reprezintă utilizarea metodelor interactive. Fie că este vorba de copii, adolescenți sau adulți, procesul instructiv-educativ trebuie să țină seama de o serie de factori cât mai variați. Referindu-ne în mare parte la noile tendințe referitoare la metodologia predării Limbii și Literaturii Române în gimnaziu, vom analiza specificul muncii individuale și muncii în grup și rolul acestora în predarea disciplinei menționate. Demersul nostru are în vedere alinierea la strategiile europene și naționale, care vizează în mod constant, comunicarea și relaționarea, ca factori cheie ai dialogului intercultural. În comunitatea europeană, cultura reprezintă un element vital în cadrul relațiilor internaționale. De aceea, schimburile culturale, dialogurile interculturale și deschiderea spre celălalt, reprezintă obiectivele către care tind strategiile europene și naționale. Interculturalitatea implică astfel dezvoltarea competențelor cheie pentru educarea și formarea de-a lungul vieții.

Lucrarea de față își propune să demonstreze în ce măsură cele două metode au un impact pozitiv asupra procesului instructiv-educativ și în ce măsură vizează dezvoltarea competențelor cheie regăsite în strategia europeană și națională pentru dezvoltarea armonioasă a indivizilor.

Organizarea didactică a procesului de învățămînt cuprinde un ansamblu de reguli și de norme sub forma unor acțiuni, cu ajutorul cărora se desfășoară și se coordonează activitățile educaționale. Este necesar ca aceste acțiuni să utilizeze totalitatea resurselor educaționale (didactice, umane, materiale, informatice), pentru a dirija sarcinile, relațiile stabilite, rolurile, în funcție de obiectivele stabilite inițial. Îmbunătățirea și, în special, perfecționarea procesului pedagogic presupune crearea unui cadru organizat destinat atingerii obiectivelor instructiv-educative amintite anterior. Acest cadru se realizează îndeosebi prin apelul la organizare, ca principiu-cheie al procesului de învățămînt. Măsurile necesare creării unui cadru organizat implică:

- Structurarea clară și eficientă a timpului efectiv de predare-învățare;
- Identificarea metodelor și mijloacelor necesare derulării demersului stabilit;
- Abordarea și diversificarea tuturor formelor de organizare a activităților din cadrul lecției (frontală, individuală, pe grupe / perechi);
- Valorificarea formelor de organizare a activității didactice specifice procesului instructiv-educativ precum: activitățile practice, vizitele, drumețiile, excursiile de studiu, etc.

Activitatea frontală reprezintă activitatea specifică predării tradiționale, fiind cea mai veche și cea mai des utilizată activitate în procesul instructiv-educativ. Ponderea acestei activități scade treptat în învățământul modern, fiind înlocuită în special cu activitățile pe grupe sau cu cele individuale. Această activitate oferă profesorului rolul fundamental ca implicare și coordonare a procesului de predare. Profesorul devine centrul tuturor activităților demarate, instruirea și învățarea realizându-se doar în limitele impuse de către acesta. Conținutul acestei activități consta, pînă nu demult, în simpla transmitere de cunoștințe, bazate exclusiv pe materialele furnizate de către profesor și pe cunoștințele sale de specialitate. Activitatea frontală presupune rolul de conducător al profesorului, care, nu doar transmite informații, ci își impune și propria voință asupra modului de organizare a orei, respectiv a clasei.

Dar activitatea frontală a fost redefinită odată cu modernizarea procesului de învățământ și odată cu plasarea elevului în centrul demersului didactic. Astfel, rolurile se modifică, profesorul devine doar un organizator și un coordonator al procesului didactic, iar elevul devine „actorul principal” care ghidează și în funcție de care se realizează instruirea. Nevoile de învățare ale elevului devin principiul esențial pe care se fundamentează orice fel de activitate didactică. Profesorul devine îndrumătorul elevului prin cunoaștere și formare, dobîndind rolul de îndrumător, de „partener” al procesului de învățare, destinat exclusiv elevului și pliat pe nevoile acestuia. Activitatea frontală este astfel reprezentată de activitatea cu întreaga clasă și caracterizează, de regulă toate etapele demersului educativ: etapa inițială a demersului didactic, și anume enunțarea obiectivelor lecției și pregătirea cadrului de desfășurare; dirijarea învățării, în cazul predării propriu-zise (explicarea noțiunilor), dar și etapa finală a lecției, ce include asigurarea feedbackului (în momentul în care se dezbate rezultatele activităților desfășurate sau în momentul în care se fac aprecierile cu privire la munca depusă).

Avantaje:

- dezvoltarea unei unități a grupului de elevi prin metoda muncii egale;
- benefică pentru explicarea, argumentarea și expunerea unor noțiuni fundamentale;
- sensibilizarea aderării la o opinie, la o idee, atunci cînd se dorește modelarea unor principii și a unor concepții;
- principiul tratării nediferențiate impune respectul și susține dezvoltarea armonioasă a individului.

Această formă de organizare implică dezvoltarea relației profesorului cu întreg colectivul unei clase. Este necesar ca profesorul să valorifice potențialul clasei ca grup de indivizi cu idei și opinii diferite, antrenîndu-i în dezvoltarea capacităților de receptare și implicare. Un astfel de context pedagogic deține, desigur, și o serie de lacune, printre care:

Dezavantaje:

- raportarea la nivelul mediu al clasei, și anume nivelul mediu de cunoștințe deținute de majoritatea elevilor colectivului respectiv;
- dezvoltarea limitată a motivației și a aptitudinilor individuale;
- apariția unor probleme de relaționare între elevi (între cei cu performanțe ridicate și cei cu performanțe scăzute);
- reducerea comunicării și învățării prin cooperare.

Activitatea frontală este specifică: lecției, seminarului, activităților ce țin de practica în diferite cabinete de specialitate, laboratoarelor, vizitelor de studiu, etc.

Activitatea pe grupe presupune organizarea clasei în funcție de caracteristicile sale ca grup social, alcătuit din indivizi diferiți, cu nevoi de învățare diferite. Psihologia socială a demonstrat că individul se dezvoltă din punct de vedere mental, rareori individual, ci mai ales

relaționând cu ceilalți. Prin transmiterea informațiilor și prin relaționarea cu ceilalți, individul se formează în procesul pedagogic, în funcție de două coordonate cheie, pe care le presupune clasa, ca grup social:

1. Angajarea într-o competiție specifică;
2. Cooperarea cu ceilalți pentru rezolvarea unei sarcini.

Interacțiunea de care am amintit deține un efect benefic asupra dezvoltării individului în raport cu ceilalți și cu ajutorul celorlalți. Performanțele individuale capătă sensuri bine delimitate în contextul grupului. Această interacțiune nu presupune schimbări doar de ordin cognitiv, ci și de ordin social, prin însușirea și valorificarea modelelor de comportament, prin cooperare, prin asumarea responsabilității, prin luarea deciziilor și prin cunoașterea particularităților individuale ale celorlalți. Profesorul are un rol esențial și decisiv în organizarea clasei sub această formă, în special datorită faptului că își asumă rolul de coordonator și de organizator al întregului grup, fiindu-i necesare abilități și competențe diverse. În primul rând este vorba despre abilitatea de a cunoaște trăsăturile individuale ale elevilor, pentru a-i putea plasa și coordona în poziții optime dezvoltării lor, la nivelul grupului. În al doilea rând este vorba de capacitatea de coordonare și de administrare a subgrupelor alcătuite, prin menținerea unei atmosfere optime de studiu.

Avantaje:

- Reușește să activeze în totalitate clasa de elevi, fiecărui elev fiindu-i atribuită o sarcină anume;
- Dezvoltă capacități de comunicare, interacționare și cooperare alături de ceilalți colegi;
- Stimulează motivația și creativitatea prin angajarea în competiție alături de ceilalți;
- Susține dezvoltarea individuală prin plasarea elevului în centul demersului didactic, îmbunătățind și valorificând abilitățile individuale;
- Permite diferențierea sarcinilor de învățare.

Dezavantaje:

- Impune dificultăți de gestionare și administrare a timpului, a mijloacelor didactice, a disciplinei pe parcursul desfășurării activității;
- Teama de implicare și de relaționare este o cauză des întâlnită;
- Apariția conflictelor poate implica dificultăți la nivelul coordonării clasei.

Activitatea pe grupe este specifică: lucrărilor practice, în special când este vorba de anumite experiențe și observații, sau în cazul unor sarcini diferite sau a unei sarcini comune care conțin aceeași rezolvare și contribuie la elucidarea aceleiași probleme, ale căror rezultate pot fi corelate și discutate.

Activitatea individuală presupune plasarea elevului și a propriilor sale nevoi de învățare, în centrul procesului instructiv-educativ. Avantajul suprem al acestei forme de organizare îl reprezintă oferirea de sarcini raportate la particularitățile psihoindividuale ale elevului. Astfel se dezvoltă nivelul individual de învățare, corectându-se și ameliorându-se anumite lacune. Deși formă de organizare tradițională, activitatea individuală vizează sedimentarea independentă a anumitor cunoștințe și propune o evaluare corectă și obiectivă.

Avantaje:

- Inițiază și pregătește elevii pentru susținerea examenelor naționale;
- Dezvoltă tehnicile de muncă intelectuală prin studiul individual;
- Vizează însușirea și sedimentarea cunoștințelor;

- Învățarea se realizează în ritm propriu, susținând autoinstruirea.

Dezavantaje:

- Nu implică în mod deosebit dezvoltarea abilităților de comunicare și relaționare;
- Sarcinile de învățare nu sunt alcătuite diferențiat;

Situațiile de învățare independentă presupun: lucrări, eseuri, teme pentru acasă, evaluarea prin teste, studiul individual, efectuarea de scheme și desene, elaborarea proiectelor, etc.

Atât metodele tradiționale cât și metodele moderne sunt folosite în predare, iar optarea pentru acestea depinde în exclusivitate de competențele profesorului în a intui particularitățile personalităților elevilor. Metodele moderne au la bază progresele înregistrate de tehnică și de știință și instruesc elevul prin oferirea de sarcini, ce conduc la așa numita învățare prin descoperire. Efortul trebuie depus de elev, parcursul acestuia reprezentând obținerea tuturor abilităților și cunoștințelor necesare.

Munca individuală

Creșterea cerințelor de învățare permanentă (educația permanentă) corespunde cu încurajarea studiului individual permanent. Normele sociale și europene cotidiene impun educarea și autoeducarea permanentă, ca soluție a integrării active într-o societate, caracterizată de respect, comunicare și comuniune. Munca individuală reprezintă mijlocul ideal de îmbunătățire continuă a nivelului individual de cunoștințe, precum și dezvoltarea armonioasă a acestuia. Promovarea autoinstruirii impune educării elevilor către obținerea deprinderilor cu privire la studiul independent, prin practicarea frecventă a acestei metode.

Activitatea individuală presupune rezolvarea de sarcini oferite în funcție de particularitățile psihoindividuale ale elevilor, cu scopul de a-și dezvolta nivelul propriu de învățare. Este necesar ca sarcinile să fie adecvate nivelului și particularităților elevilor. După cum am amintit anterior, marele avantaj al muncii individuale îl reprezintă crearea posibilității îmbunătățirii și dezvoltării continue a nivelului de învățare individual. Studiul Limbii și Literaturii Române implică studiul individual într-o foarte mare măsură, îmbogățind și sedimentând baza cunoștințelor dobândite.

Activitatea individuală, deși utilizată în predarea tradițională în special în ceea ce privește temele de acasă, se integrează activ în procesul instructiv-educativ actual, îmbinându-se cu celelalte metode și forme de organizare a demersului didactic. Acțiunea individuală, specifică acestei activități, constă în elaborarea de lucrări, compuneri, proiecte practice, rezolvarea de exerciții, temele pentru acasă, studiul individual sau studiul în bibliotecă, etc. Desfășurarea acestor activități implică elaborarea de mijloace specifice precum fișele de lucru, schemele, tabelele, organizatoarele grafice, etc.

Avantaje:

- îmbunătățește nivelul de învățare individual prin studiul individual aprofundat;
- dezvoltă abilitățile specifice muncii independente precum cercetarea, identificarea noțiunilor, elaborarea lucrărilor, gândirea critică, etc;
- conform cercetărilor psihopedagogice mare parte din cunoștințele se acumulează prin studiul individual;
- sarcinile sunt alcătuite conform particularităților personalității elevului, acesta fiind elementul principal al întregului demers didactic;
- elevii se concentrează asupra propriilor cunoștințe și își sistematizează noțiunile.

Dezavantaje:

- în activitățile independente profesorul nu mai reprezintă sprijin pentru înțelegerea anumitor concepte, activitățile fiind nesupravegheate de către acesta (ex: teme de acasă);
- nu urmărește și dezvoltarea abilităților de comunicare și relaționare cu ceilalți;
- se urmărește parcursul individual în procesul învățării.

Disciplina Limba și Literatura Română valorifică activitățile independente prin metode precum: studiul cu manualul, problematizarea, compunerea gramaticală, analiza lingvistică, învățarea prin exerciții, etc. Toate aceste metode, inclusiv metodele specifice evaluării, se organizează, de obicei, ca activități individuale, pentru aprofundarea studiului limbii și, în special, pentru dezvoltarea nivelului individual de învățare. Disciplina implică dezvoltarea gândirii reflexive și critice, susținând în mod deosebit formarea tehnicilor de muncă intelectuală.

Munca în grup

Odată cu apariția noilor concepte pedagogice precum: dezvoltarea gândirii critice, învățarea prin cooperare, dezvoltarea creativității, strategiile interactive, **munca în grup** a devenit cea mai valorificată metodă și formă de organizare a procesului instructiv-educativ. Plasarea elevului în centrul activității didactice oferă muncii în grup *avantaje* multiple:

- elevii își împărtășesc unul celuilalt ideile, fiind parteneri alături de profesor, în procesul instructiv-educativ;
- elevii experimentează, „învățând să învețe”;
- abilitățile dezvoltate sunt: comunicarea, cooperarea, munca în echipă, relaționarea, respectul și încrederea, luarea deciziilor, responsabilitatea, motivația;

Grupurile sunt alcătuite dintr-un număr de persoane care comunică între ele, pe parcursul unui interval de timp. Este necesar ca numărul persoanelor care alcătuiesc grupul să fie unul redus pentru a putea comunica și relaționa eficient. Elementele care susțin relațiile ce se formează în interiorul grupului sunt: activitățile, sentimentele, comunicarea, munca în echipă, conduita, interacțiunea. Grupurile sunt caracterizate de:

- coeziune (solidaritatea membrilor, comunicarea, atașamentul);
- marimea grupului;
- diferențierile (relațiile de putere).

Grupurile pot fi de mai multe feluri:

- grupuri formale
- grupuri spontane
- grupuri de bază

Disciplina Limba și Literatura Română utilizează numeroase metode care valorifică munca pe grupe / perechi: linia valorilor, colțurile, lucrul în perechi, mozaicul, SINELG, jocul de rol, Gândiți-Lucrați în perechi-Comunicați, Brainstorming, etc. Munca în grup stimulează competiția, dezvoltă creativitatea și cooperarea, îmbunătățind gândirea critică și stimulând productivitatea elevilor.

Avantaje:

- dezvoltarea abilităților de comunicare și relaționare cu membrii grupului;
- concretizare mult mai eficientă a rezultatelor finale, datorită comparației dintre răspunsurile oferite;
- dezvoltarea independenței educative, a colaborării și a spiritului colectiv;
- influență multiplă asupra elevilor.

Dezavantaje:

- rolul profesorului este limitat, fiind activ doar la începutul activității prin plasarea sarcinilor și la final în evaluarea rezultatelor;
- elevii trebuie coordonați și educați în spiritul colectiv, bazat pe respect și colaborare, pentru a se putea integra activ în viața socială;
- evaluarea membrilor grupurilor poate implica dificultăți.

BIBLIOGRAPHY

1. Albușescu, Ion, *Pedagogii alternative*, București, Editura All, 2014;
2. Albușescu, Ion, *Pragmatica predării – activitatea profesorului între rutină și creativitate*, Pitești, Editura Paralela 45, 2008;
3. Cucuș, Constantin (coord.), *Psihopedagogie pentru examenene de definitivare și grade didactice*, Iași, Editura Polirom, 1998;
4. Dușe, Carmen-Sonia, *Didactica disciplinelor de specialitate*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2006
5. Ionescu, Miron, Bocoș, Mușata (coord), *Tratat de didactică modernă*, Pitești, Editura Paralela 45;
6. Lăudat, I.D. (coord.), *Metodica predării Limbii și Literaturii Române în școala generală și liceu*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1973;
7. Mara, Elena Lucia, *Didactica Limbii și Literaturii Române*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2010;
8. Oprea, Crenguța, *Strategii didactice interactive*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 2007;
9. Sălăvăstru, Dorina, *Psihologia educației*, Iași, Polirom, 2004.